

ภาคผนวก L

การทดลองที่ 12 การศึกษาอุปกรณ์เก็บรักษาข้อมูลและระบบไฟล์

การทดลองนี้อธิบายและเชื่อมโยงเนื้อหาความรู้ของทุกบทเข้าด้วยกัน แต่จะเน้นบทที่ 7 และบทที่ 6 เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นอุปกรณ์อินพุตและเอาท์พุตเมื่อนำไฟล์แต่ละไฟล์ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- เพื่อให้เข้าใจการวัดขนาดของไฟล์และไดเรคทอรีในระบบไฟล์
- เพื่อให้รู้จักโครงสร้างและระบบไฟล์ของหน่วยความจำการ์ด microSD ที่ใช้งานในปัจจุบัน
- เพื่อให้เข้าใจระบบไฟล์ (File System) ชนิดต่างๆ บนบอร์ด Pi3
- เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงอุปกรณ์อินพุตเอาท์พุตนิดต่างๆ กับระบบไฟล์

L.1 ขนาดของไฟล์และไดเรคทอรี

ผู้อ่านสามารถตรวจสอบขนาดของไฟล์ใดๆ ชื่อ filename ที่แท้จริง หน่วยเป็นไบท์ ด้วยคำสั่ง du (Disk Usage) โดยทำตามขั้นตอนต่อไปนี้

- ย้ายไดเรคทอรีปัจจุบันไปที่ /home/pi ซึ่งเป็นไดเรคทอรีหลักของผู้ใช้ชื่อ pi

```
$ cd /home/pi
```

- สร้างไฟล์ข้อความ test.txt ด้วยโปรแกรม nano ด้วยคำสั่งต่อไปนี้

```
$ nano test.txt
```

พิมพ์ข้อความ fdd ลงในไฟล์ ทำการ Write โดยกดปุ่ม Ctrl แข็งตัวด้วยปุ่ม O ออกจากโปรแกรมโดยกดปุ่ม Ctrl แข็งตัวด้วยปุ่ม X

- คำสั่ง ‘du -b filename’ จะแสดงผลขนาดเป็นจำนวนไบท์หน้าชื่อไฟล์นั้น

```
$ du -b test.txt
4 test.txt
```

ตัวเลข 4 หมายถึง เลขจำนวนไบท์ที่คำสั่ง du แสดงผลมาตามพารามิเตอร์ b ที่ส่งไป เพื่อบอกค่าขนาดของไฟล์ test.txt เป็นจำนวน 4 ไบท์

- คำสั่ง ‘du -B1 filename’ ผู้อ่านสามารถตรวจสอบขนาดของไฟล์ได้ฯ ชื่อ filename ที่จัดเก็บเป็นจำนวนเท่าของ 4096 ไบท์ ในอุปกรณ์เก็บรักษาข้อมูล SD ด้วยคำสั่งต่อไปนี้

```
$ du -B1 test.txt
4096 test.txt
```

ตัวเลข 4096 หมายถึง เลขจำนวนไบท์ที่คำสั่ง du แสดงผลมาตามพารามิเตอร์ B1 ที่ส่งไป โดยผู้อ่านจะสังเกตเห็นความแตกต่าง ถึงแม้ไฟล์มีข้อมูลจำนวนน้อยเพียงไม่ถึงไบท์ แต่การจองพื้นที่ในอุปกรณ์สำรองจะมีขนาดเป็นจำนวนเท่าของ 4096 ไบท์เสมอ

- คำสั่ง ‘du -h’ จะแสดงผลขนาดหรือจำนวนไบท์โดยใช้หน่วยเช่น K (Kilo: 1024 หรือประมาณ 10^3) M (Mega: 1048576 หรือประมาณ 10^6) G (Giga: 1073741824 หรือประมาณ 10^9) หน้าชื่อไดเรกทอรีหรือโฟลเดอร์ที่อยู่ใต้ไดเรกทอรีปัจจุบัน และจดบันทึก 10 รายการสุดท้ายลงในตาราง

```
$ du -h
```

Size	Folder Name
4.0K	./Pictures
4.0K	./Documents
6.8M	./Downloads
4.0K	./Public
4.0K	./Templates
8.0K	./cups
4.0K	./Music
4.0K	./Desktop
4.0K	./gnupg/privaTE-KEYS-V1.D
8.0K	./gnupg

L.2 ระบบไฟล์

ผู้ใช้หรือผู้ดูแลระบบลินุกซ์ สามารถตรวจสอบการใช้งานอุปกรณ์เก็บรักษาข้อมูล เช่น ฮาร์ดดิสก์ โซลิดสเตทไดส์ก์ การ์ดหน่วยความจำ ได้โดยคำสั่ง

- คำสั่ง **df** (Disk File System) สามารถแสดงรายละเอียดของอุปกรณ์เก็บรักษาข้อมูลในเครื่อง
- คำสั่ง ‘**df -h**’ จะแสดงรายการ ดังต่อไปนี้ จดบันทึก 10 รายการแรกลงในตาราง

```
$ df -h
```

Filesystem	Size	Used	Avail	Use%	Mounted on
/dev/root	15G	3.6G	11G	26%	/
devtmpfs	430M	0	430M	0%	/dev
tmpfs	463M	0	463M	0%	/dev/shm
tmpfs	463M	6.3M	456M	2%	/run
tmpfs	5.0M	4.0K	5.0M	1%	/run/lock
tmpfs	463M	0	463M	0%	/sys/fs/cgroup
/dev/mmcblk0p1	253M	48M	205M	19%	/boot
tmpfs	93M	4.0K	93M	1%	/run/user/1000

โดย Size จะแสดงผลขนาดหรือจำนวนไบท์โดยใช้ตัวคูณที่แตกต่างกัน เช่น K (Kilo: 1024 หรือประมาณ 10^3) M (Mega: 1048576 หรือประมาณ 10^6) G (Giga: 1073741824 หรือประมาณ 10^9)

- คำสั่ง ‘**df -T**’ จะเพิ่มคอลัมน์ชนิด (Type) ของแต่ละรายการในการแสดงผล และขนาดเป็นจำนวนเท่าของ 1 กิโลไบท์ (1K) แทน จดบันทึก 5 รายการแรกลงในตาราง

```
$ df -T
```

Filesystem	Type	1K-blocks Used	Available	Use%	Mounted on
/dev/root	ext4	14989948	10658172	26%	/
devtmpfs	devtmpfs	439916	439916	0%	/dev
tmpfs	tmpfs	473196	473196	0%	/dev/shm
tmpfs	tmpfs	473196	460876	3%	/run
tmpfs	tmpfs	473196	5116	1%	/run/lock

- คำสั่ง ‘df -i’ จะแสดงรายการต่างๆ ดังนี้ จบันทึก 10 รายการแรกลงในตาราง

```
$ df -i
```

Filesystem	Inodes	IUsed	IFree	IUse%	Mounted on
/dev/root	941616	117032	824584	13%	/
devtmpfs	109979	388	109591	1%	/dev
tmpfs	118299	1	118298	1%	/dev/shm
tmpfs	118299	538	117761	1%	/run
tmpfs	118299	3	118296	1%	/run/lock
tmpfs	118299	15	118284	1%	/sys/fs/cgroup
/dev/mmcblk0p1	0	0	0	-	/boot
tmpfs	118299	20	118279	1%	/run/user/1000

โดยคอลัมน์จะแสดงผลเป็นจำนวน ไอโหนด (inode) แทน รายละเอียดเรื่อง inode ผู้อ่านสามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้ในบทที่ 7 และทาง wikipedia

- คำสั่ง stat แสดงรายละเอียดของไฟล์หรือไดเรกทอรี

```
$ stat asm
```

```
File: asm
Size: 4096          Blocks: 8                  IO Block: 4096   directory
Device: b307h/45831d  Inode: 521754            Links: 3
Access: (0755/drwxr-xr-x) Uid: ( 1000/      pi)    Gid: ( 1000/      pi)
Access: 2019-03-19 19:43:05.449401732 +0700
Modify: 2019-03-19 19:43:05.449401732 +0700
Change: 2019-03-19 19:43:05.449401732 +0700
Birth: -
```

ผู้เขียนอธิบายผลลัพธ์ที่ได้ตามลำดับดังนี้

- ชื่อ asm
- ขนาด 4096 ไบท์ ใช้พื้นที่จำนวน 8 Blocks เป็นไดเรกทอรี (directory)
- มีหมายเลข Device = b307h/45831d หรือเท่ากับ b307₁₆/45831₁₀
- มีหมายเลข Inode ที่ 521754 จำนวน 3 Links
- สิทธิ์เข้าถึง (Access) ด้วยรหัส 0644 หรือ 011₂:100₂:100₂ โดยผู้ใช้หมายเลข Uid (User ID)=1000 ชื่อผู้ใช้ (Username)=pi ในกรุํปหมายเลข Groupid=1000 ชื่อกรุํป pi
- เข้าถึง (Access) ณ วันที่ 19 มีนาคม 2019 เวลา 19.43.05

- เปลี่ยนแปลง (Modify) ณ วันที่ 19 มีนาคม 2019 เวลา 19.43.05
- เวลาที่ Inode เปลี่ยนแปลง (Change) ณ วันที่ 19 มีนาคม 2019 เวลา 19.43.05

เบื้องต้นผู้เขียนขอให้ผู้อ่านสร้างไฟล์ผลลัพธ์จากคำสั่ง stat ไปเก็บในไฟล์ เพื่อมาใช้ประกอบการทดลองต่อไป โดย

```
$ stat asm > stat_asm.txt
```

หลังจากนั้น เราสามารถตรวจสอบสถานะของไฟล์ stat_asm.txt ได้ดังนี้

```
$ stat stat_asm.txt
```

```
File: stat\asm.txt
Size: 341          Blocks: 8          IO Block: 4096   regular file
Device: b307h/45831d  Inode: 524766      Links: 1
Access: (0644/-rw-r--r--)  Uid: ( 1000/      pi)    Gid: ( 1000/      pi)
Access: 2019-03-19 19:45:05.459401732 +0700
Modify: 2019-03-19 19:45:05.459401732 +0700
Change: 2019-03-19 19:45:05.459401732 +0700
Birth: -
```

ผู้เขียนอธิบายผลลัพธ์ที่ได้ตามลำดับ ดังนี้

- ชื่อ stat_asm.txt
- ขนาด 341 ไบท์ ใช้พื้นที่จำนวน 8 Blocks เป็นไฟล์ธรรมดา (regular File)
- มีหมายเลข Device = b307h/45831d หรือเท่ากับ b307₁₆/45831₁₀
- มีหมายเลข Inode ที่ 524766 จำนวน 1 Links
- สิทธิ์เข้าถึง (Access Permission) ด้วยรหัส 0644 หรือ 011₂:100₂:100₂ โดยผู้ใช้หมายเลข Uid (User ID)=1000 ชื่อผู้ใช้ (Username)=pi ในกรุ๊ปหมายเลข Groupid=1000 ชื่อกรุ๊ป pi
- เข้าถึง (Access) ณ วันที่ 19 มีนาคม 2019 เวลา 19.45.05
- เปลี่ยนแปลง (Modify) ณ วันที่ 19 มีนาคม 2019 เวลา 19.45.05
- เวลาที่ Inode เปลี่ยนแปลง (Change) ณ วันที่ 19 มีนาคม 2019 เวลา 19.45.05

L.3 อุปกรณ์อินพุตและเอาท์พุตในระบบไฟล์

การทดลองในหัวข้อนี้จะเข้มต่อกับเนื้อหาในบทที่ 3 และ การทดลองที่ 4 ภาคผนวก D หลักการของระบบปฏิบัติการ Unix คือ การมาท์ (Mount) อุปกรณ์กับไดเรคทอรีด้วยระบบไฟล์ (File System) ที่แตกต่างกัน โดยใช้ชื่อดireคทอรีที่แตกต่างกัน โดยมีรูทไดเรคทอรีหรือโฟลเดอร์ (Root Directory) เป็นตำแหน่งเริ่มต้น ผู้อ่านสามารถพิมพ์คำสั่งใน Terminal

```
$ mount
```

คำสั่งนี้จะแสดงรายชื่อการมาท์ หรือ ผูกยึด อุปกรณ์อินพุตเอาท์พุต เข้ากับไดเรคทอรีของระบบปฏิบัติการ ตัวอย่างผลลัพธ์และคำอธิบายต่อไปนี้

- /dev/mmcblk0p7 on / type ext4 (rw,noatime,data=ordered)
- devtmpfs on /dev type devtmpfs (rw,relatime,size=470116k,nr_inodes=117529,mode=755)
- sysfs on /sys type sysfs (rw,nosuid,nodev,noexec,relatime)
- proc on /proc type proc (rw,relatime)
- tmpfs on /dev/shm type tmpfs (rw,nosuid,nodev)
- devpts on /dev/pts type devpts (rw,nosuid,noexec,relatime,gid=5,mode=620,ptmxmode=000)
- ...

โดยมีชนิด (type) หรือระบบไฟล์ที่แตกต่างกัน เช่น

- ชนิด ext4 ซึ่งเป็นระบบไฟล์หลักของลีนุกซ์ ย่อมาจากคำว่า Fourth Extended File System เป็นเวอร์ชันที่ 4 พัฒนาจากชนิด ext3 รายละเอียดเพิ่มเติมที่ [wikipedia](#)
- ชนิด sysfs เป็นระบบไฟล์เสมือน (Virtual File System) รายละเอียดเพิ่มเติมที่ [wikipedia](#)
- ชนิด devfs เป็นระบบไฟล์เสมือน (Virtual File System) สำหรับอุปกรณ์อินพุตเอาท์พุตต่างๆ รายละเอียดเพิ่มเติมที่ [wikipedia](#)
- ชนิด tempfs ย่อมาจากคำว่า Temporary File System รายละเอียดเพิ่มเติมที่ [wikipedia](#)
- ชนิด proc เป็นระบบไฟล์เสมือน (Virtual File System) สำหรับระบบสำคัญต่างๆ เช่น CPU, โดยจะสร้างขึ้นเมื่อบูตเครื่อง และลบทิ้งเมื่อข้อข้อความนี้ระบบ รายละเอียดเพิ่มเติมที่ [wikipedia](#)

รายชื่อต่อไปนี้ คือ ตัวเลือกคุณสมบัติ (Attribute) ที่สำคัญของระบบไฟล์ เช่น

- rw : read/write สามารถอ่านและเขียนได้
- noatime และ atime: No/ Access Time หมายถึง ไม่มี/มีการบันทึกเวลาในการสร้าง อ่านหรือเขียนไฟล์ เมื่อเกิดการแก้ไขไฟล์ หรือ การอ่านหรือเข้าถึงไฟล์มากกว่าเวลาที่บันทึกไว้ก่อนหน้าอย่างน้อย 24 ชั่วโมง
- relatime หมายถึง มีการบันทึกเวลาในการสร้าง อ่านหรือเขียนไฟล์ เมื่อเกิดการแก้ไขไฟล์ หรือ การอ่านหรือเข้าถึงไฟล์มากกว่าเวลาที่บันทึกไว้ก่อนหน้าอย่างน้อย 24 ชั่วโมง

- nosuid: No SuperUser ID เป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ดูแลระบบ (SuperUser) กระทำการใดๆ ได้ เพื่อความมั่นคงปลอดภัย
- noexec: No Execution เพื่อตั้งค่าไม่ให้รันไฟล์ที่อยู่ในไดเรคทอรีนี้ได้ เช่น ไฟล์ที่เป็นไวรัสหรือมัลแวร์ (Malware) ที่แอบแฝงเข้ามา
- nodev: No Device หมายถึง การไม่อนุญาตให้สร้างหรืออ่านโหนด (Node) ซึ่งเป็นไฟล์ชนิดพิเศษ
- mode หมายถึง Group 3 บิต คือ บิทควบคุม Read Write Execute รวมทั้งหมด 9 บิต

ผู้อ่านสามารถแสดงรายชื่อไดเรคทอรีหรือไดเรคทอรีหรือชื่ออุปกรณ์ภายใต้ไดเรคทอรี /dev โดยพิมพ์คำสั่งบนโปรแกรม Terminal

```
$ ls /dev
```

ผู้อ่านจะเห็นผลลัพธ์ที่ได้ทั้งหมดซึ่งมีจำนวนมากพอสมควร แต่ผู้เขียนได้พิมพ์ชื่ออุปกรณ์ที่สำคัญๆ ด้วยตัวหนา เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นชัดว่า **mmcblk0p7** มีอยู่จริงและระบบได้ทำการมาที่เข้ากับไดเรคทอรีรoot (Root) นั้นคือ ไดเรคทอรี / ด้วยชนิด ext4 ตามที่ได้แสดงในคำสั่งก่อนหน้าแล้ว

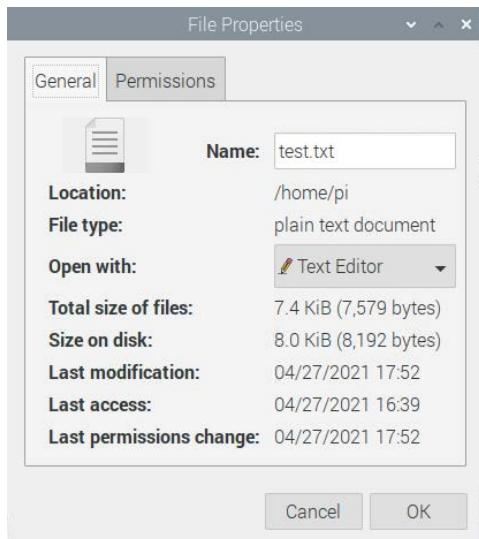
```
autofs block btrfs-control bus cachefiles char console cpu_dma_latency cuse disk fb0
fd full fuse gpiochip0 gpiochip1 gpiochip2 gpiomem hidraw0 hidraw1 hwrng initctl input kms
log loop0 loop1 loop2 loop3 loop4 loop5 loop6 loop7 loop-control mapper mem mem-
ory_bandwidth mmcblk0 mmcblk0p1 mmcblk0p2 mmcblk0p5 mmcblk0p6 mmcblk0p7
mqueue net network_latency network_throughput null ppp ptmx pts ram0 ram1 ram10
ram11 ram12 ram13 ram14 ram15 ram2 ram3 ram4 ram5 ram6 ram7 ram8 ram9 random raw
rfkill serial1 shm snd stderr stdin stdout tty tty0 tty1 tty10 tty11 tty12 tty13 tty14 tty15
tty16 tty17 tty18 tty19 tty2 tty20 tty21 tty22 tty23 tty24 tty25 tty26 tty27 tty28 tty29 tty3
tty30 tty31 tty32 tty33 tty34 tty35 tty36 tty37 tty38 tty39 tty4 tty40 tty41 tty42 tty43 tty44
tty45 tty46 tty47 tty48 tty49 tty5 tty50 tty51 tty52 tty53 tty54 tty55 tty56 tty57 tty58 tty59
tty6 tty60 tty61 tty62 tty63 tty7 tty8 tty9 ttyAMA0 ttyprintk uhid uinput urandom vchiq vcio
vc-mem vcs vcs1 vcs2 vcs3 vcs4 vcs5 vcs6 vcs7 vcsa vcsa1 vcsa2 vcsa3 vcsa4 vcsa5 vcsa6
vcsa7 vcsm vhci watchdog watchdog0 zero
```

นอกจากนี้ อุปกรณ์สำคัญอื่นๆ เช่น stdin (standard input) stdout (standard output) และ stderr (standard error) นั้นเกี่ยวข้องกับโปรแกรม Terminal ซึ่งเชื่อมโยงกับประโยชน์ในภาษา C ในการทดลองที่ 5 ภาคผนวก E

```
#include <stdio.h>
```

L.4 กิจกรรมท้ายการทดลอง

1. จะใช้โปรแกรม File Manager แล้วคลิกขวาบนชื่อไฟล์เพื่อแสดงคุณสมบัติ (Properties) ต่างๆ บนแท็บ General และอธิบายโดยเฉพาะหัวข้อ Total size of files และ Size on disk ว่าเหตุใดถึงแตกต่างกัน

Total size of files คือ ขนาดจริงของไฟล์ในรูปไฟล์มีขนาด 7579 bytes

Size on disk คือ จำนวนเนื้อที่ที่ใช้จริงบน disk โดยจะมีขนาดเป็นจำนวนเท่าของ 4096 bytes

จากรูปขนาดจริงของไฟล์คือ 7579 bytes และใช้บน disk 8192bytes ซึ่ง 8192 bytes มาจาก 4096×2 bytes แตกต่างกันที่บน disk จะเก็บข้อมูลเป็นจำนวนเท่าของ 4096 bytes

2. สร้างไฟล์ (New) ด้วยโปรแกรม nano คีย์ข้อความด้วยตัวอักษรจำนวน 1 ตัวแล้วบันทึก (Save) ใช้คำสั่ง ls -l เพื่อแสดงรายละเอียดของไดเรคทอรีที่บรรจุไฟล์นั้น เพื่อหาขนาดไฟล์ที่แท้จริง

```
drwxr-xr-x 2 pi pi    4096 Jan 11 20:16 Music
-rw-r--r-- 1 pi pi     2 Apr 27 17:13 New
drwxr-xr-x 2 pi pi    4096 Jan 11 20:16 Pictures
```

ขนาดที่แท้จริงของไฟล์ New คือ 2 bytes

3. โปรดสังเกตว่าใน test.txt ที่สร้างด้วยโปรแกรม nano เราได้พิมพ์ประโยค fdd คิดเป็นจำนวน 3 ตัวอักษรฯ ละ 1 ไบท์เท่านั้น จงหาว่าไบท์ที่ 4 คือตัวอักษรใดในรูปที่ 2.12

4. เพิ่มจำนวนตัวอักษรไปเรื่อยๆ ใน test.txt จนทำให้ไฟล์มีขนาดมากกว่าเท่ากับ 4096 ไบท์ แล้วใช้คำสั่ง du -B1 test.txt ตรวจสอบขนาดไฟล์อีกรอบ บันทึกและอธิบายผลที่ได้

```
pi@raspberrypi:~ $ du -B1 test.txt
8192    test.txt
```

เมื่อเพิ่มจำนวนตัวอักษรมากกว่า 4096 bytes เมื่อตรวจสอบขนาดไฟล์ด้วย du -B test.txt อีกรอบได้ 8192 bytes เนื่องจากขนาดไฟล์จะเป็นจำนวนเท่าของ 4096 bytes

5. จะเปรียบเทียบผลลัพธ์ของคำสั่ง stat ระหว่าง ไดเรคทอรี และ ไฟล์

6. สิทธิ์การเข้าถึง (Permission) ของไฟล์ประกอบด้วยบีทจำนวน 9 บีท แบ่งเป็น 3 ชุดๆ

ละ 3 บีท จะเรียงลำดับชุดต่างๆ ว่าเป็นของสิทธิ์ของใครบ้าง

7. จงใช้คำสั่งต่อไปนี้ เพื่อแสดงรายชื่อไฟล์และอธิบายผลว่าหมายเลขอื่นๆ ด้านซ้ายสุดคือ

อะไร และเหตุใดจึงมีค่าซึ่ง

```
$ ls -i -l /
```

8. จงใช้คำสั่งต่อไปนี้ เพื่อแสดงรายละเอียดของชื่อไฟล์และอธิบายผลว่ามีอะไรที่

แตกต่างกัน เพราะเหตุใด

```
$ stat /proc
```

```
$ stat /sys
```

```
$ stat /dev
```

```
$ stat /run
```

9. จงใช้คำสั่งต่อไปนี้ เพื่อแสดงรายละเอียดของอุปกรณ์ และอธิบายว่ามีผลลัพธ์ที่แตกต่างกันหรือไม่

เพราะเหตุใด

```
$ stat /dev/mmcblk0p7
```

```
$ stat /
```

10. จงอธิบายว่าเหตุใดไฟล์ asound จึงอยู่ใต้ /proc ในหัวข้อที่ [I.2.1 การทดลองที่ 9 ภาคผนวก I](#)

11. จงอธิบายความเชื่อมโยงระหว่าง gpiomem ที่ได้จากคำสั่ง ls /dev กับกิจกรรมท้ายการทดลองที่ 10

ภาคผนวก J